

1.6.2026

EOAK/6117/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

RAHAVAROJEN PALAUTTAMINEN VANGILLE

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa siinä, että Turun vankilasta poistuessaan hänelle ei ollut luovutettu hänen vankilan hallussa olleita 102 euron rahavarojaan.

Kantelija arvosteli Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa kyseisten rahojen luovuttamisessa myös edellä todetun jälkeen. Kantelija kertoi nostaneensa kanteen rahojensa varastamisesta Suomen valtiota vastaan käräjäoikeudessa, mutta käräjäoikeus ei ollut velvoittanut Rikosseuraamuslaitosta luovuttamaan varoja. Rikosseuraamuslaitos oli oikeudenkäynnissä ilmoittanut, että kantelijan rahavarat olivat edelleen nostettavissa ja siirrettävissä vankitililtä, mikäli kantelija olisi yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, todentaisi henkilöllisyytensä ja pyytäisi rahavarojen siirtoa tililleen. Rikosseuraamuslaitoksella olivat kuitenkin olleet kaikki kantelijaa koskevat tarvittavat yhteystiedot, jotta se olisi voinut toimittaa rahavarat hänelle posti- tai pankkiosoituksena.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksiköltä ja talousyksikön erityisasiantuntijalta.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on suojattu.

Hallintolain 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Vankeuslain 9 luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapidosta seuraavaa:

Suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vankeuslain 9 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään omaisuuden palauttamisesta seuraavaa:

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Vangin maksukortilla olevat rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tutkintavankeuslain 5 luvun 6 §:n 1 momentissa on vastaavan sisältöinen säännös omaisuuden palauttamisesta, ja luvun 3 §:n 1 momentin säännös rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapidon osalta ainoa eroavaisuus on siinä, että tutkintavangin haltuun voidaan antaa maksukortti.

Rikosseuraamuslaitos on antanut Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja koskevan määräyksen (4/004/2021). Sen mukaan suljetussa vankilassa maksukortteja ei anneta vankien säilytettäväksi vaan niitä säilyttää henkilökunta.

3.2 Saatu selvitys

Erytisasiantuntijan selvityksen mukaan kantelijan varat on Turun vankilassa otettu hänen hallustaan, koska vankila on suljettu laitos, jossa ei voi vangilla olla käteistä itsellään. Erehdyksessä kantelijalle oli jäänyt hänen vapautuessaan antamatta vankimaksukortti, jolle hänen varansa talletettiin. Mikäli kantelija olisi ottanut yhteyttä vankilaan, hän olisi voinut hakea vankilasta varansa tai vankimaksukorttinsa.

Rikosseuraamuslaitos otti 30.11.2023 käyttöön uuden vankimaksukortti-toimittajan järjestelmän ja entisen toimittajan Prepaid Financial Services kortit suljettiin. Korteilla/tileillä olleet varat on vuonna 2023 siirretty Rikosseuraamuslaitoksen asiakasvaratilille ja saldot ovat Rikosseuraamuslaitoksen tiedossa. PFS:n konkurssikäsitellyn vuoksi varojen siirto asiakasvaratililtä Rikosseuraamuslaitokselle on viivästynyt. Varoja on kuitenkin siirretty ja edelleen siirretään uuden toimittajan myöntämille vankitileille tai henkilöiden siviilitileille sitä mukaa, kun Talousyksikön Maksuliikenne-tiimi saa niistä tiedon.

Selvityksen mukaan siviilitilin tilinumeroita Maksuliikenne-tiimissä ei oteta vastaan puhelimitse tai sähköpostitse, koska he eivät pysty tunnistamaan henkilöllisyyttä. Tästä syystä Maksuliikenne-tiimi ohjeistaa aina henkilön käymään Rikosseuraamuslaitoksen toimipisteessä, joko vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa, tunnistautumassa ja täyttämässä siviilitilin ilmoittamislomakkeen. Näin on myös kantelijaa ohjeistettu toimimaan. Rikosseuraamuslaitos ei käytä maksuosoituksia, koska ne jäävät usein lunastamatta. Tästä syystä ei rahaa ole kantelijallekaan lähetetty maksuosoituksena.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön mukaan saadun selvityksen perusteella kantelussa kerrotun mukaisesti kantelijalle ei ole luovutettu rahavaroja hänen poistuttuaan vankilasta. Kyse on ollut erehdyksestä ja kantelijaa on sittemmin ohjeistettu siitä, miten tilanteessa tulee toimia, jotta kantelija saisi rahavaransa. Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä paikan päällä käynti on ainoa keino varmistua vangin asianmukaisesta tunnistautumisesta. Kantelija ei ole toiminut ohjeistuksen mukaisesti. Oikeusyksikkö toteaa lisäksi yleisellä tasolla, että vankiloissa pyritään jo vankeusaikana selvittämään vangeilta heidän siviilitilinumeronsa, jotta kyseisen kaltaisilta tilanteilta välttyttäisiin.

3.3 Kannanotto

3.3.1 Vankilan hallussa olevien rahojen palauttaminen

Asiakirjoista ilmenee, että kantelija on ollut sijoitettuna Turun vankilaan 18.–25.10.2022, jonka jälkeen hänet oli siirretty Pori poliisivankilaan 25.20.2022. Rikosseuraamuslaitoksen toimittamassa selvityksissä kerrotaan yhdenmukaisesti kantelussa kerrotun kanssa, että kantelijalle ei ollut hänen poistuessaan Turun vankilasta luovutettu hänen vankilan hallussa olleita rahavarojaan ja myönnetään, että asiassa on tältä osin menetelty virheellisesti. Minulla ei ole aihetta epäillä oikeusyksikön selvityksessään toteamaa siitä, että kyse olisi ollut inhimillisestä erehdyksestä.

Kantelija oli ollut sijoitettuna Turun vankilaan lokakuussa 2022. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n mukaan oikeusasiamies ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä. Käsitykseni mukaan tilanteesta kulunut pitkä aika huomioiden tapahtumien tarkempi selvittäminen vankilassa olisi erittäin vaikeaa, eikä tapahtumista ole ilmeisestikään saatavilla tarkempaa selvitystä. Edellä todetun johdosta en katso asian tältä osin antavan minulle aihetta muuhun, kuin että lähetän tämän ratkaisun vankilalle tiedoksi.

Kantelun ja saadun selvityksen perusteella Rikosseuraamuslaitos on ohjeistanut kantelijaa siitä, miten hänen tulee toimia, jotta rahavarat voitaisiin toimittaa hänelle takaisin. Käsitykseni mukaan edellä todetun perusteella Rikosseuraamuslaitoksen ei voida katsoa kieltäytyneen luovuttamasta kantelijalla hänen rahavarojaan.

Totean Rikosseuraamuslaitoksen toimintatavasta rahoja palautettaessa kuitenkin seuraavaa.

Rikosseuraamuslaitoksen selvityksessä kiinnitin huomiota siihen, että ainoa tapa rahavarojen palauttamiseen jo vapautuneille vangeille on rahojen tallentaminen vangin ilmoittamalle pankkitilille. Selvityksen mukaan, mikäli vankilassa ei ole vankeusaikana selvitetty vangin siviilitilinumeroa, rahojen toimittaminen edellyttää sitä, että henkilön on ensin käytävä vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa tunnistautumassa ja täytettävä siellä siviilitilin ilmoittamislomake. Selvityksen mukaan rahavaroja ei suostuta palauttamaan maksuosoituksella siksi, että ne usein jäävät lunastamatta.

Vankeuslain mukaan vangin vapautuessa hänen maksukortillansa olevat rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Vangin omaisuuden palauttamista koskevia säännöksiä muutettiin rahavarojen palauttamisen osalta vuoden 2018 alussa voimaan tulleella lainmuutoksella. Aikaisemmin vankeuslain 9 luvun 5 §:ssä oli todettu asiasta, että ”vangin rahavarat voidaan myös tallettaa vangin ilmoittamalle tilille tai lähettää hänelle postiosoituksena”. Lain esitöissä (HE 263/2016 vp, s. 14) muutoksia perusteltiin seuraavasti:

Ehdotuksen mukaan vapautumisvaiheessa maksukortilla olevat rahavarat siirrettäisiin lähtökohtaisesti vangin pankkitilille. Jos tämä ei olisi mahdollista esimerkiksi sen vuoksi, ettei vangilla ole pankkitiliä, rahavarat voitaisiin edelleen maksaa käteisenä, mutta ne olisi myös mahdollista tallettaa jollekin muulle vangin henkilökohtaiselle maksuvälineelle. Säännös mahdollistaisi jatkossa nykyistä joustavimmat toimintatavat vangin rahavarojen käsittelyyn vapautumisvaiheessa. Myös tarve käteisen rahan säilyttämiseen vankiloissa pienenisi huomattavasti, koska vain osalle vangeista olisi enää tarpeellista antaa käteistä rahaa vapautuessa.

Käsitykseni mukaan vankeuslain muutoksen tarkoituksena oli sujuvoittaa vangin rahavarojen palauttamista siten, että vankila voi tallettaa rahat vangin ilmoittamalle pankkitilille. Edellä todetun perusteella on selvää, että vankila ei voi olla palauttamatta rahoja sillä perusteella, että vangilla ei ole siviilissä pankkitiliä. Käsitykseni mukaan on vaikeaa nähdä perustetta myöskään sille, että vankila voisi olla palauttamatta rahoja sillä perusteella, että vanki ei jostain syystä suostu ilmoittamaan pankkitilinsä numeroa, vaikka hänelle sellainen olisikin.

Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen perusteella vankilasta jo vapautuneiden rahavarojen palauttamisessa on vain yksi mahdollinen toimintatapa, eli rahojen toimittaminen siviilitilille. Toimintatapa eroaa siten siitä, miten rahavarojen palauttamisessa on vankeuslain mukaan toimittava vankilasta vapautumisen yhteydessä. Käsitykseni mukaan on vaikeaa nähdä perustetta sille, miksi jo vapautuneen vangin kanssa toimittaisiin asiassa eri lailla kuin vankilasta vapautuvan kanssa.

Vankeuslain omaisuuden palauttamista koskeva säännös ei ole ehdoton siinä, että vangin rahat on palautettava hänen ilmoittamalleen tilille, vaan se mahdollistaa niiden palauttamisen esimerkiksi maksuosoituksena. Käsitykseni mukaan muut valtion viranomaiset, kuten Verohallinto, käyttävät maksuosoituksia silloin, jos heidän tiedossaan ei ole rahojen vastaanottajan tilinumeroa. Käsitykseni mukaan maksuosoituksen käyttämättä jättämistä Rikosseuraamuslaitoksessa ei voida perustella sillä, että niitä on jäänyt lunastamatta.

Rikosseuraamuslaitoksen valitsema toimintatapa on monilta osin ongelmallinen rahojen omistajan kannalta. Vankiloita ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja on varsin harvassa, ja erityisesti vankilat sijaitsevat monesti vielä syrjässä. Vankilaan sisälle pääsy ei ole myöskään yksinkertaista, ja sinne saapuvaan voidaan kohdistaa tarkastustoimenpiteitä. Mikäli palautettava rahavarojen määrä on vähäinen, matka- ja muut kustannukset voivat helposti muodostua sitä suuremmaksi. Ulkomailla asuvien kohdalla rahojen palauttaminen on ilmeisesti käytännössä siten mahdotonta.

Käsitykseni mukaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintatapa rahojen palauttamisessa vapautuneille vangeille ei saa tukea lainsäädännöstä ja rahojen palauttaminen on tehty liian vaikeaksi heidän kannaltaan. Käsitykseni mukaa toimintatavan tulisi olla joustavampi ja perustua tapauskohtaiseen harkintaan ja sopimiseen rahojen mahdollisimman sujuvasta palautustavasta. Käsitykseni mukaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintatapa tuntuu erityisen kohtuuttomalta tilanteissa, joissa rahojen palauttamattomuus on johtunut vankilan virheestä, kuten on ollut kantelijan tapauksessa.

- - -

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Rikosseuraamuslaitoksen toimintatavan ongelmallisuudesta vangin rahojen palauttamisessa tiedoksi Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikölle sekä hallinnon ja tukipalvelujen vastualueelle ja sen talousyksikölle.

Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.